
Prace z zakresu związków między orientalistyką a literaturą polską oraz prace z zakresu literaturoznawstwa ogólnego prowadzone w ośrodkach orientalistyki bliskowschodniej.

Biuletyn Polonistyczny 2/6, 44-47

1959

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

"Do czynu" oraz Konstantego J u d e n k i o "Gazecie Olsztyńskiej" w latach 1886-1918. (Obaj autorzy nie są etatowymi pracownikami Pracowni).

Aspir. Jerzy B o r e j s z a pisze rozprawę doktorską na temat: "Polska emigracja po r. 1863, ze szczególnym uwzględnieniem prasy emigracyjnej".

Aspir. Regina G o d l e w s k a pisze rozprawę doktorską na temat "Warszawska prasa burżuazyjna w latach 1914-1915" (kierownik naukowy: prof. H. Jabłoński).

Z pogranicza problematyki oświatowej i badania opinii społecznej wymienić należy prace: z-cy prof. Zbigniewa M a r c i n i a k a na temat "Problem powszechności nauczania w opinii społeczeństwa polskiego lat 1914-1919" (rozprawa doktorska), asp. Zenona K m i e c i k a - "Opinia społeczna wobec polityki oświatowej rządów polskich w latach 1932-1929".

W konsekwencji podjęcia przez Pracownię Historii Czasopiśmiennictwa badań nad historią prasy polskiej, przy bardzo rozległej i różnorodnej problematyce, zarysowuje się konieczność monograficznego opracowania wielkiej ilości tematów. Wypływa stąd potrzeba stworzenia osobnego czasopisma naukowego poświęconego tym zagadnieniom, na wzór szeregu takich periodyków istniejących od dawna za granicą. Podjęte w tym kierunku starania będą prawdopodobnie już w przyszłym roku zrealizowane.

PRACE Z ZAKRESU ZWIĄZKÓW MIĘDZY ORIENTALISTYKĄ A LITERATURĄ POLSKĄ ORAZ PRACE Z ZAKRESU LITERATUROZNAWSTWA OGÓLNEGO PROWADZONE W OŚRODKACH ORIENTALISTYKI BLISKOWSCHODNIEJ

Ośrodki naukowe orientalistyczne w Polsce prowadzą szereg prac i badań, wiążących się z historią literatury polskiej, bądź dotyczących pewnych zagadnień literaturoznawstwa ogólnego, które mogą zainteresować i historyków literatury polskiej. Mówiąc o ośrodkach orientalistycznych mówić tu będziemy tylko o ośrodkach zajmujących się tak zwaną bliskowschodnią (nowoczesną) lub muzułmańską filologią (turkologią, arabistyką i iranistyką), przy czym w zasadzie nie będziemy tu osobno omawiać prac ośrodków uniwersyteckich (katedra turkologii Uniwersytetu Warszawskiego, katedra filologii orientalnej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Zakład Orientalistyki PAN), gdyż prace te prowadzone są równolegle we wszystkich tych ośrodkach a ze względów kadrowych ściśle się o siebie zazębiają.

Jeszcze w roku 1954 katedra turkologii UW podjęła w ramach przygotowań do roku mickiewiczowskiego szereg prac mających oświetlić zagadnienie elementów orientalnych w polskim romantyzmie, ich źródła i treści. W ramach prac przygotowawczych sporządzona została bibliografia artykułów z czasopism wileńskich z lat 1815-1830 treści orientalnej. Wynikiem prac zespołowych było szereg referatów na sesji mickiewiczowskiej w roku 1955, z których część ogłoszona została następnie drukiem. Prace te nie zostały przerwane po zakończeniu roku mickiewiczowskiego, ale były prowadzone nadal, wiążąc się m.in. z rokiem Słowackiego. Z prac związanych ze stosunkiem romantyzmu polskiego do Orientu wymienić należy przede wszystkim prace następujące:

1. Prof. Ananiasz Zajączkowski (Katedra Turkologii UW) w ramach sesji mickiewiczowskiej 1955 r. opracował referat "Orient jako źródło inspiracji w literaturze romantycznej doby mickiewiczowskiej", który następnie znacznie rozszerzony ukazał się drukiem (Warszawa 1955).

A. Zajączkowski zajmował się poza tym oddziaływaniem literatury orientalnej na literaturę polską i w innych pracach jak np. "Z dziejów orientalizmu polskiego doby mickiewiczowskiej" w wydawnictwie zbiorowym "Szkice z dziejów polskiej orientalistyki", Warszawa 1957.

Tenże autor zajmował się ponadto orientalnymi elementami językowymi w języku naszej literatury staropolskiej czy romantycznej.

2. Prof. Jan Reychman z Katedry Turkologii UW brał udział w sesji mickiewiczowskiej 1955 roku z referatem "Próby organizacji orientalistyki polskiej doby mickiewiczowskiej", który następnie po znacznym rozszerzeniu ukazał się drukiem pt. "Zainteresowania orientalistyczne w środowisku mickiewiczowskim w Wilnie i Petersburgu" w księdze "Szkice z dziejów polskiej orientalistyki" j.w. Poza tym na sesji mickiewiczowskiej wygłosił referat "Działalność Mickiewicza w latach 1853-1855", który następnie pt. "Działalność Adama Mickiewicza w okresie wojny krymskiej w latach 1853-1855" opublikowany został w wydawnictwie "Studia i materiały do historii wojskowości", IV, Warszawa 1958. Osobno ogłosił "Pobyt Mickiewicza w Turcji w r. 1855" w "Przeglądzie Orientalistycznym" 1955

zesz.3.J.Reychman kontynuował później te badania rozszerzając ich zakres: wynikiem tego była praca "Piosenka baszkirska zapisana na wygnaniu przez Tomasza Zana" w "Roczniku Orientalistycznym" XXII, zesz.2, Warszawa 1958. Na sesję Słowackiego tenże autor zgłosił referat "Podróż Słowackiego na Wschód na tle orientalizmu romantycznego". Ponieważ zagadnienie orientalizmu romantycznego wiąże się z zagadnieniem orientalizmu epoki Oświecenia, zwrócił swe zainteresowania i w tym kierunku, wynikiem czego są dwie rozprawy: "Z dziejów orientalizmu doby Oświecenia: A.K.Czartoryski, Karol Reviczky i William Jones" w "Przeglądzie Orientalistycznym", 1958 zesz.4 oraz "Kim był polski tłumacz Hatifego?", przyjęta do druku w "Pamiętniku Literackim" (do tomu poświęconego pamięci T.Mikulskiego).

Niezależnie od tego tenże autor od dłuższego czasu zbierał materiały odnoszące się do zainteresowań literatury polskiej Kaukazem; ogłosił w tym zakresie: "Polacy na Kaukazie do końca XIX w.", "Wierchy" XXIII, 1954, "Wyjaśniona zagadka zapomnianego poety-spiskowca" (O T.Łada-Zabłockim), "Twórczość", 1954, zesz.6; rosyjska rozprawa "Tadeusz Zabłocki i Abbas Kuli chan Bakichanow zwany Kuksi" znajduje się w druku w Księdze jubileuszowej ku czci akademika I.P.Pietruszewskiego w Leningradzie. J.Reychman w dalszym ciągu pracuje nad tym zagadnieniem, w planie jest edycja antologii poetów "kaukaskich" wespół z J.W.Gomulickim.

3. B. M a j e w s k a, aspirantka Zakładu Orientalistyki PAN, zajmuje się też szeregiem zagadnień związanych z elementami orientalnymi w romantyzmie polskim; ogłosiła w tym zakresie "Pierwszy orientalny przekład sonetu Mickiewicza", "Przegląd Orientalistyczny", 1956 zesz.1 oraz przygotowała rozprawę o nieznanym, rękopiśmiennym przekładzie Hafiza dokonanych przez poetę z otoczenia mickiewiczowskiego J.Wiernikowskiego, która ogłoszona będzie w "Przeglądzie Orientalistycznym" 1960 w zesz.1.

Niezależnie od tego kręgu zagadnień w ośrodkach orientalistycznych prowadzone były prace nad recepcją literatury polskiej na Wschodzie. Wynikiem tych prac były artykuły: J.Reychmana "Literatura polska w krajach Bliskiego Wschodu", "Przegląd Orientalistyczny", zesz.3, 1951, "Jeszcze o przekładach z literatury polskiej na Bliskim Wschodzie", tamże, zesz.4, 1952. "Rzekome przekłady Krasickiego na język arabski i ich autor", "Zeszyty

Wrocławskie", 1952, zesz.1, "Czy istniał przekład Krasickiego na język arabski", "Przegląd Orientalistyczny" 1953 zesz.3 oraz "Karol Zakuski i pierwsze przekłady z literatury polskiej na języki orientalne" w tomie "Szkice z dziejów polskiej orientalistyki" j.w. O pracy B.Majewskiej o orientalnym (perskim) przekładzie jednego z Sonetów Krymskich piszemy wyżej. Na sesji mickiewiczowskiej 1955 r. A. D u b i ń s k i z UW i doc.

W. Z a j ą c z k o w s k i z UJ zgłosili referat "Zagadnienie recepcji Mickiewicza w krajach Bliskiego Wschodu". Referat ten nie był nigdzie drukowany. Pewne materiały w tym zakresie zbiera w dalszym ciągu doc. W. Zajączkowski z Katedry Filologii Orientalnej UJ. W. T o m a s z k i e w i c z, absolwent tejże katedry, ogłosił "Nieznany przekład H.Sienkiewicza na język turecki", "Przegląd Orientalistyczny" 1954, zesz.3.

Trzecią dziedziną, w której zainteresowania ośrodków orientalistyki wiążą się z pracami polonistycznymi, są staropolskie opisy Wschodu. W tym zakresie J.Reychman wspólnie z R.Leszczyńskim z katedry historii literatury polskiej UŁ podjęli prace nad edycją staropolskich tekstów relacji podróży do Turcji od XVI do XVIII wieku. Pewne fragmenty weszły do pracy J.Reychmana, "Życie polskie w Stambule w XVIII w." Warszawa 1959.

Niezależnie od tych prac w ośrodkach orientalistycznych prowadzone są badania nad formami poezji orientalnej i ich oddziaływaniem na poezję europejską. Badania te, których znaczenie dla literaturoznawstwa ogólnego jest doniosłe, prowadzone są przede wszystkim w ośrodku warszawskim pod kierunkiem A.Zajączkowskiego, który ogłaszając przekład gazeli Hafiza, "Gazele wybrane Hafiza", Warszawa 1957, dał w przedmowie szereg zasadniczych uwag z zakresu teorii wiersza perskiego. Pod kierunkiem A.Zajączkowskiego B.Majewska pracuje nad pracą doktorską opartą na kilku niewydanych traktatach retoryki perskiej z XVI-XVII w. Równocześnie zagadnieniem formy wiersza perskiego zajmuje się asystentka Katedry Turkologii UW M.Żoźna-Składankowa.

Oddziaływaniem poezji arabskiej na poezję prowansalską a poprzez nią na średniowieczną literaturę europejską zajmuje się doc. J.Bielawski z UW.